

Григорій КАНІЩЕВ,

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри права
Національного аерокосмічного університету «Харківський
авіаційний інститут», Харків, Україна.
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6032-8778>
e-mail: g.kanischev@khai.edu

Ірина ТУР,

доктор філософії (PhD) з права, доцент кафедри права
Національного аерокосмічного університету
«Харківський авіаційний інститут», Харків, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1630-7878>
e-mail: i.tur@khai.edu

DOI: <https://doi.org/10.32620/pls.2025.67.15>

ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ЯК ОБ'ЄКТ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Анотація: у публікації досліджуються проблеми відображення у законодавстві України статусу закладу вищої освіти як об'єкта критичної інфраструктури України. Дослідження згаданої вище проблеми у публікації пов'язується із наступними факторами, що обумовлюють функціонування закладів вищої освіти України в умовах триваючої російсько-української війни. По-перше, це значення закладу вищої освіти як дослідницької наукової установи, чия діяльність спрямована зокрема, і на підтримання і подальший розвиток оборонного потенціалу держави. По-друге, це значення закладу вищої освіти як регіонального освітнього центру того регіону, де він розташований. Ці два фактори доповнюються третім: становищем закладів вищої освіти як таких, що зазнали значних втрат внаслідок триваючої російсько-української війни. Цей фактор у публікації проілюстровано матеріалом, що стосується зокрема, закладів вищої освіти Харківської області.

Ключові слова: заклад вищої освіти, об'єкт критичної інфраструктури.

Російсько-українська війна, що триває, спричинила величезні втрати для системи вищої освіти України. У першу чергу, закладам вищої освіти як основній ланки цієї системи. Так, за даними авторів інформаційно – аналітичного збірника «Освіта і наука України в умовах воєнного стану» станом на середину 2023 р. чотири заклади вищої освіти України були зруйновані і сорок п'ять – пошкоджені. Половина кількості пошкоджених вищих навчальних закладів (23 із 45) прийшлися на Харківську область [1, с. 38-39].

Все згадане вище робить актуальним питання щодо визначення закладів вищої освіти України як об'єктів її критичної інфраструктури й відображення цього питання у законодавстві України.

Відповідно до статті 2 Закону України «Про критичну інфраструктуру» від 16 листопада 2021 р. (у редакції від 21 вересня 2024 р.) «законодавство про критичну інфраструктуру та її захист складають Конституція України, цей Закон, інші закони України, міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, інші нормативно – правові акти, прийняті на виконання цього Закону». [2].

Головне місце тут займає Закон України «Про критичну інфраструктуру». Закладів вищої освіти України як об'єктів критичної інфраструктури тут стосується пункт 17 частини четвертої статті 9. Тут

визначаються функції та / або послуги, «порушення яких призводить до негативних наслідків для національної безпеки України» [2]. Серед них зазначено й дослідницьку діяльність. Остання на нашу думку, безпосередньо впливає з функціонування освітніх навчальних закладів і є змістом їх роботи щодо здійснення функції освіти. А відтак, вважаємо, що саме пункт 17 частини четвертої статті 9 Закону України «Про критичну інфраструктуру» є основним нормативно – правовим актом нашої держави, який дозволяє відносити заклади вищої освіти України до об'єктів її критичної інфраструктури.

Наступним нормативно – правовим актом української держави, який ми вважаємо за потрібне розглянути при визначенні питання щодо віднесення закладів вищої освіти України до об'єктів її критичної інфраструктури, є Постанова Кабінету Міністрів України № 4 від 3 січня 2023 р. «Про внесення змін до Постанови Кабінету Міністрів України від 9 січня 2014 р. № 6» [3]. Постанова стосується внесення змін до переліку об'єктів, «проектна документація на будівництво яких повинна включати розділ інженерно-технічних заходів цивільного захисту» [3]. Тобто включати елемент – заходи цивільного захисту – органічно пов'язаний вважаємо, з об'єктами критичної інфраструктури.

Відповідно до цього нормативно – правового

акту згадану вище постанову уряду України доповнено пунктом 10.2: «заклади освіти, зокрема дошкільної, позашкільної, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої і післядипломної освіти» [3]. Це на нашу думку, вже означає зв'язок закладів вищої освіти України з об'єктами її критичної інфраструктури, які окремо виділяються у пункті 10.4: «об'єкти критичної інфраструктури, які віднесені до I-IV категорії критичності відповідно до законодавства» [3].

Зміст двох наступних нормативно – правових актів українського уряду, які ми тут вважаємо необхідним розглянути – визначення порядку віднесення об'єктів до критичної інфраструктури, методика категоризації таких об'єктів, а також перелік секторів критичної інфраструктури України [4; 5].

Закладів вищої освіти тут стосуються наступні аспекти. По – перше, це частина 19 «Переліку секторів критичної інфраструктури» з прямою вказівкою на «дослідницьку інфраструктуру наукових установ та закладів вищої освіти» [4; 5]. По – друге, це частина 31 – послуги, що надаються сектором наукових досліджень та розробок - «Визначення рівня негативного впливу на надання основних послуг у разі знищення, пошкодження або порушення функціонування об'єкта критичної інфраструктури (секторальні критерії)» із зазначенням критичних наслідків негативного впливу на об'єкти критичної інфраструктури по чотирибальній системі [4; 5].

Дослідження нормативно – правових актів України, що визначають статус закладів вищої освіти як об'єктів критичної інфраструктури України дозволяє зробити наступні висновки:

1. Заклад вищої освіти визначається як об'єкт критичної інфраструктури не «в цілому» (тобто саме як вищий освітній навчальний заклад), а лише в частині своєї дослідницької (наукової) діяльності. Пояснюємо це значенням, яке розвиток науки має для сталого розвитку кожної країни (зокрема, й у галузі оборонних технологій);

2. Законодавчою базою для висвітлення питання є Закон України «Про критичну інфраструктуру» і постанови Кабінету Міністрів України, що випливають із закону, розвиваючи його основні положення;

3. Українське законодавство визначає наступні аспекти функціонування вищих навчальних закладів як об'єктів критичної інфраструктури України:

а) віднесення закладів вищої освіти до об'єктів критичної інфраструктури відповідно до здійснення ними дослідницької (наукової) діяльності;

б) інженерно-технічні заходи цивільного захисту як елемент функціонування закладів вищої освіти, що сполучає їх з об'єктами критичної інфраструктури;

в) визначення рівня негативного впливу на надання основних послуг у разі знищення, пошкодження або порушення функціонування об'єкта критичної інфраструктури.

Бібліографічні посилання

1. Освіта в умовах воєнного стану (інформаційно – аналітичний збірник). URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2023/22.08.2023/Inform-analytic.zbirn-Osvita.v.umovah.voyennogo.stanu-vykl.rozv.povoyen.perspekt.22.08.2023.pdf>

2. Про критичну інфраструктуру. Закон України від 16.11.2021 № 1882-IX База даних «Законодавство України»/БП України. URL:<http://zacon2.rada.gov.ua/laws/show> (дата звернення: 12.05.2024).

3. Про внесення змін до Постанови Кабінету Міністрів України від 9 січня 2014 р. № 6. Постанова КМУ від 03. 01. 2023 № 4. База даних «Законодавство України»/БП України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4-2023-%D0%BF#Text>;

4. Деякі питання об'єктів критичної інфраструктури. Постанова КМУ від 09. 10. 2020 № 1109. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1109-2020-%D0%BF#Text>

5. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2020 р. № 1109. Постанова КМУ від 16. 01. 2024 № 48. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/48-2024-%D0%BF#Text>

G. Kanishev, I. Tur

Pledge of vischhoi inventory of ukraine as an object of critical infrastructure in ukrainian legislation.

Abstract: The publication examines the problems with the legislation of Ukraine regarding the status of the mortgage as an object of critical infrastructure in Ukraine. The investigation of the identified major problem in the publication is related to the current factors that shape the functioning of the foundations of the great awareness of Ukraine in the minds of the triangular Russian-Ukrainian war. First of all, it is important to understand both the previous scientific establishments, whose activity is aimed directly at the development and further development of the defense potential of the state. On the other hand, it is important to lay the foundation of high lighting as a regional lighting center for that region, without delays. These two factors are complemented by a third: the formation of deposits of greater awareness, such as those who have recognized significant losses as a result of the trivial Russian-Ukrainian war. This factor in the publication is illustrated by the material that is currently being discussed, laying the foundation for greater coverage of the Kharkiv region.

Keywords: deposit of high lighting, critical infrastructure facility.

Зразок для цитування:

Каніщев Г., Тур І. Заклад вищої освіти України як об'єкт критичної інфраструктури в українському законодавстві. Пропілеї права та безпеки, 2025. №6-7. С. 63-64. DOI: <https://doi.org/10.32620/pls.2025.67.15>.